

I. Oshchypok

DERETORYZATSIYI PROBLEM IN MODERN INTERNATIONAL RELATIONS

Mechanisms to overcome space and territorial borders as well as to facilitate the formation of interconnected global space are established. The so-called “mechanism of deretorriorization and dekontekstualization” include: diverse and intense global flows of goods, people, information, image, ideas, attitudes; global communication technologies, conducting and providing these flows; and multinational governmental and non-governmental institutions that initiate, maintain and organize these flows. Due to the network structure, data mechanisms “unite” the modern world social space as a whole, taking social practices of binding to specific local geographical area.

In the humanities discussions of recent decades the understanding of such categories of modern globalized reality as global, local and transnational are on the central positions. Scientific analysis of the problems of modern societies thus takes into account and brings to the fore the global social and political context – wide network of social, political, economic, communications, covering the whole world, transforming it into a “single social space”.

It is proved that the problem of deretorriorization is a key one in the context of modern social and political transformations. This is because that deterritorization as the process of space cancellation, and “compression” of time is the main factor in the transformation of local cultures, societies under globalization. Changing the sense of belonging to a particular place against the background of the convergence of remote locality, their separation from the “ground” enables the coexistence in the same temporal continuum of different life-worlds, symbolic universe, social practices, representations etc.

Key words: *deterritorization, international relations, the system of international relations, mechanisms, information, information and communication revolution, space, time.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Хижняк І.А., д.політ.н, проф.; Ластовський В.В., д.політ.н, проф.*

УДК 323.1(477.6)

С.П. Пахоменко

ФАКТОР ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ КРИЗІ: ПРИКЛАД ДОНБАСУ

У статті аргументується теза про пропагандистську технологічність і змістовну аморфність терміну «Новоросія», доводиться думка про відсутність етнічного маркера в конфлікті на Донбасі. Місцевий сепаратизм ґрунтується не на етнічній, а на специфічній регіональній ідентичності Донбасу, до якої зусиллями російської пропаганди додаються культурні, світоглядні, цивілізаційні характеристики «руського миру». В той же час, за умов затягування або заморожування конфлікту та існування сепаратистських територій в іншій (неукраїнській) політичній, інформаційній, гуманітарній реальності, процес конструювання нової ідентичності Донбасу (громадсько-політичної, а потім, можливо, і етнічної - «російської», «новороської») може стати не таким вже й довгим.

Ключові слова: *ідентичність, українська криза, етнічність, пропаганда, конфлікт, сепаратизм, регіональна ідентичність, Донбас.*

Конфлікт на Донбасі, який становить основу сучасної української кризи, зумовив найсерйозніший виклик для української державності за всі роки її сучасної історії. У цьому зв'язку вивчення типології і механізмів конфлікту є не тільки теоретичним, а й нагальним практичним завданням, вирішення якого має допомогти хоча б на експертному рівні визначити можливі шляхи виходу з нього. Враховуючи вагому частку інформаційно-пропагандистської складової у конфлікті, важливим практичним завданням треба визнати також розкриття відповідних пропагандистських методів, які використовуються російською стороною для створення вигідної їй громадської думки (в тому числі і європейської) про події в Україні. Значне місце в цих уявленнях, що нав'язуються займає образ «етнічного конфлікту на Сході України». Визнаючи очевидну невідповідність цього образу реальній ситуації, вважаємо актуальним вивчення коренів донбаського сепаратизму і ролі фактора ідентичності в ньому.

Протягом 2014-2015 рр. з'явилося кілька серйозних текстів, присвячених причинам та типології конфлікту. Особливий інтерес представляє дискусія на сторінках журналу «Форум новітньої східноєвропейської історії» за участю А. Умланд та С. Куделі [1]. З питань ідентичності в конфлікті висловлювався А. Портнов [2]. Ще до військових подій особливості регіональної ідентичності, і зокрема, специфічної ідентичності Донбасу досить детально вивчали Л. Нагорна [3], М. Панчук [4], Г. Коржов [5] тощо.

Метою даної статті є з'ясування ролі ідентичності в протистоянні внутрішніх українських суб'єктів конфлікту на Донбасі, а саме – української сторони (Збройних сил України, Національної гвардії і добровольчих батальйонів) і так званих «ополченців», тобто місцевих проросійських сепаратистів.

Етимологічно термін ідентичність походить з латинської мови, від дієслова *identificare* – ототожнювати, встановлювати співпадіння. Власно кажучи, ідентичність - це частина самосвідомості особистості, - це відчуття належності або зв'язку з тією чи іншою спільнотою (народ, країна, колектив, національність, раса, мовна група, партія тощо) або культурою, традицією, ідеологією (релігія, місце розташування, громадський рух тощо) [6].

За визначенням Л. Нагорної у соціальному сенсі ідентичність має вигляд найбільш значущих політичних, культурних, релігійних та інших орієнтацій, якими детермінована мережа зв'язків людини з групами, інститутами, ідеями тощо. Отже, поняттям «ідентичність» охоплюється складна сукупність смислів, очікувань, уявлень, політичних уподобань, прихильності до тієї чи іншої ціннісної системи [3, с. 34].

Ідентичності – це свого роду системи культурно-історичних координат, які сконструйовані суспільством, можуть змінюватися або піддаватися корекції залежно від політики та інших факторів. Такі види ідентичності як національна, етнічна, мовна, релігійна походять від схожих культурних критеріїв класифікації, часто перекривають і посилюють одна одну. Поодинці або разом вони можуть мобілізувати й підтримувати міцні спільноти [4, с. 14].

Найбільш поширені конфлікти у сьогоденному світі, пов'язані як раз з етнічною ідентичністю. З початком української кризи, можна спостерігати цілеспрямовані спроби російської сторони інтерпретувати її, і, насамперед, конфлікт на Донбасі в етнічних категоріях. Тобто, російська пропаганда для того, щоб закамуфлювати участь Росії у конфлікті намагається надати кризі риси внутрішнього міжетнічного протистояння (між українцями та росіянами Сходу України). Це дозволяє аргументувати свою підтримку сепаратистам (захист етнічних росіян) і сецесію південно-східних територій (право націй на самовизначення).

Російська пропагандистська машина працює в напрямку популяризації трьох основних контентів. Перший – це нібито утиск росіян і російськомовних новою київською владою. Ця теза з тим або іншим ступенем інтенсивності завжди була присутньою у риториці російських пропагандистів, але з особливою силою стала розкручуватися з початком Євромайдану. Разом з міфологемами про правих націоналістів, «бандерівців» і демонізованим «Правим сектором», немовби спільними зусиллями яких і був здійснений «переворот», що привів до влади «хунту». Особливу роль у нагнітанні істеричного страху з приводу долі етнічних росіян і російськомовних в Україні стало поспішне скасування Верховною Радою України «Закону про засади державної мовної політики». В інтерпретації російських пропагандистів це стало «скасуванням і забороною російської мови в Україні». Захист росіян був аргументом в анексії Криму та обґрунтуванням підтримки сепаратистів на Донбасі. А вже влітку 2014 риторика офіційних осіб РФ стала включати такі серйозні звинувачення в бік української влади як «етнічні чистки» [7].

При просуванні ідеї про утиски росіян активно використовується авторитет творчої інтелігенції, представники якої неодноразово висловлювалися на підтримку такого бачення ситуації в Україні, ґрунтуючись, нібито, на власному досвіді [8].

Друга теза на якому будується пропагандистська «етнізація» донбаських подій - це історична обґрунтованість приналежності Росії південно-східних регіонів України, або так званої «Новоросії». Сигналом до масштабної популяризації цієї ідеї стала прес-конференція В. Путіна на якій з вуст президента прозвучало, що «...ось цей Харків, Луганськ, Донецьк, Херсон, Миколаїв, Одеса не входили до складу України в царські часи. Це все території передані в двадцять роки радянським урядом, навіщо вони це зробили – Бог їх знає» [9].

Незабаром, зусиллями як штатних пропагандистів Кремля, так і представників академічної спільноти теза про «Новоросію» набуває конкретних територіальних та якісних характеристик, втім, таких, що вписуються у висловлювання президента. Так, М. Леонтєв заявив, що «Новоросія – це 9 регіонів, Крим, який вже є Росією, це безумовно теж частина Новоросії. Новоросія це і є Росія, з чого ми почали – що це ніколи не було ніякої України. Всі ці ленінсько-сталінські симулякри національні створювалися не з метою, щоб зростала українська незалежна держава, а з метою маніпулювання національними рухами, при чому не власними, а іноземними». А заступник директора Інституту російської історії РАН Віктор Захаров акцентував, що саме Росія почала процес колонізації причорноморських земель [10].

І, нарешті, третій постулат, який завершує логіку перших двох – це те, що створення сепаратистських новоутворень об'єднаних загальною назвою «Новоросія» є реалізацією самовизначення іншої, неукраїнської (мається на увазі, російської) ідентичності даних територій. Голова Наглядової ради Інституту демографії, міграції та регіонального розвитку РФ Ю. Крупнов називає цю ідентичність – «народ Новоросії». «Відповідно до Статуту ООН народ Новоросії має право на самовизначення. І він це право мужньо реалізує...» [11].

М. Леонтєв пов'язує самовизначення «Новоросії» з формуванням нової української держави. «Ця назва (Новоросія) символічна у зв'язку з боротьбою Новоросії за самовизначення в рамках української держави, що засновується знову і не має нічого спільного з УРСР, не має права претендувати на правонаступність від неї і на лояльність всіх її колишніх громадян. Ось це самовизначення Новоросії, до речі, воно є передумовою самовизначення самої України, якщо Україна хоче відбутися як нова держава» [12].

У той же час пропагандистська технологічність, змістовна аморфність і відсутність етнічного маркера ідентичності «Новоросії» є очевидним для будь-якого неупередженого спостерігача в Україні. На те, що в конфлікті немає етнічного розмежування сторін вказують російськомовність і неукраїнське етнічне походження значної частини української армії і добровольчих батальйонів. Вони формуються і поповнюються вихідцями з Миколаївської, Дніпропетровської, Одеської, Харківської областей - тих самих, які з легкістю «включені» російською пропагандою до складу «Новоросії». Власне кажучи, вже ці факти спростовують і твердження про утиски російськомовних в Україні, бо, якщо б це було дійсно так, навряд чи б вони воювали на боці України. Взагалі, чи можливий сам факт появи російськомовного українського патріота або навіть націоналіста, якби утискалися його національно-культурні або мовні права?

Ще в 2013 р тільки 6,3% жителів Донбасу називали мовне питання в числі найбільш гострих [13]. Навіть у Криму, в період президентства В. Ющенка, який в Росії вважається «націоналістичним» президентом і за часів якого немовби активізувався наступ на права росіян, неможливість навчатися рідною мовою була актуальною лише для 16,6% росіян, а відсутність можливостей для розвитку національної культури для 6,9% [14].

Всі попередні роки в Україні в цілому, та й у Донбасі зокрема був відсутнім будь-який значимий і політично оформлений проросійський рух, а проросійські організації були більш ніж маргінальними. На парламентських виборах 2012 р партія «Руський блок» набрала аж 0,4% у Донецькій області та 0,47% в Луганській [15]. З одного боку це яскраво свідчить про рівень їх суспільної підтримки, а з іншого – їх легальне існування і діяльність не дозволяє говорити про якісь переслідування з боку державних органів.

Не дозволяє говорити про етнічність в конфлікті і позиція національних меншин, зокрема греків, які компактно проживають у Донецькій області. Офіційна позиція грецької громади, центр якої розташований у Маріуполі, є проукраїнською. Вибір широкими верствами грецького населення сторони конфлікту багато в чому визначається тим, на якій території виявилось те чи інше грецьке село - на контрольованій українською владою або на окупованій. Є приклади коли грецькі етнічні лідери свідомо і з самого початку встали по різні боки конфлікту. Так, О. Афендіков був призначений мером захопленого сепаратистами Дебальцева, а сільський голова с. Ялта (поблизу Маріуполя) Д. Чорниця активно допомагає українській армії, а ставши головою Першотравневої райдержадміністрації ініціював на рівні районної ради рішення щодо визнання Росії країною – агресором [16].

Відсутність етнічного підґрунтя в конфлікті підкреслюється і в інформаційній записці доповідача Парламентської Асамблеї Ради Європи з питань політичних наслідків конфлікту в Україні Крістіни Зеленкової «Абсолютно ясно, що немає громадянської війни в східних регіонах України. Нема релігійних чи етнічних ідентифікаційних підстав для конфлікту, як це було в других частинах світу» [17]. У той же час К. Зеленкова прямо заявила про те, що участь Росії у конфлікті не обмежується поставками важкого озброєння та бійців, вона також представлена в командному складі і процесі прийняття політичних рішень.

Певним показником, що вказує на ідентичність сторін конфлікту може бути їх самоназва. В офіційних назвах донбаських ополченців ніколи не фігурує етнонім "росіяни", в кращому випадку вони називаються «проросійські». Це ж стосується і сленгових назв протидорчих сторін - «украї» «україни», «сепари», «денеровці», «ленеровці», «ополченці», «повстанці». Тільки в деяких випадках вони («украї»,

«укропи») відсилають нас до етноніма «український», що означає не стільки етнічність, скільки державну приналежність. Не сталося і популяризації мовної конструкції «Новоросія», яка могла б позначати етнічну ідентичність Південного Сходу. Цією назвою ніколи не позначалася ідентичність населення даних територій, навіть у XIX ст. в період існування однойменної адміністративно-територіальної одиниці Російської імперії. Назви самопроголошених республік містять територіальний контент – Донецька Народна Республіка, Луганська Народна Республіка – похідні від топонімів, але ніяк не етнонімів. При цьому саме позначення «народна» вказує на певну частку соціального (але не етнічного) популізму їх ідеологів.

Нарешті, обраний символ (прапор) «Новоросії» не має взагалі ніяких історичних і етнічних коренів, і викликає асоціацію з прапором Конфедерації південних штатів (часів війни Півночі і Півдня в США), що, можливо, підкреслює підсвідоме тяжіння його творців до найбільш адекватних історичних аналогів, а саме – до сепаратистського заволодіння окремих територій.

Відмова від класифікації конфлікту в етнічних категоріях зовсім не означає того, що ідентичність в ньому не відіграє ніякої ролі. Ідентичність взагалі є маркером протиборчих сторін у будь-якому конфлікті, не обов'язково етнічному. В умовах війни, протистояння ідентичностей неминуче, бо, треба ж якось позначити ворога і його кардинальну відмінність від «своїх» з неминучою демонізацією ворожого образу. Тобто сама масова свідомість у відповідності зі своїми стереотипами, на яких ефективно грає пропаганда, конструє реальність за традиційним лекалом - «свій – чужий», що під час війни трансформується в «свій - ворог». «Червоні – білі», «республіканці – франкісти», «німці» (фашисти) - «росіяни», «серби – албанці» - приклади протистояння ідентичностей в різні історичні періоди і в різних протиборствах, які типологічно вважаються і громадянськими війнами, і міжнародними конфліктами і етнічними конфліктами.

У нашому ж випадку ідентичнісне розшарування спостерігається не ДО протистояння, А ПІД ЧАС ЙОГО, уже з утворенням ДНР і ЛНР. Воно позначається постфактум і є виправдувальною реакцією індивідуумів і спільноти на нові політичні, та й взагалі, життєві реалії. Надзвичайно суб'єктивний і емоційний текст одного з донецьких блогерів, тим не менш підкреслює відсутність ґрунту для конфліктів в довоєнний час. «У це важко повірити, але ще два роки тому тут дуже багато донеччан ходили з українськими прапорами і співали гімн. Я був в їх числі. Тут проходили матчі Євро, був неймовірний емоційний підйом, ми чудово спілкувалися наживо з хлопцями з Франка (*Івано-Франківськ – С. П.*), Полтави та Києва. За свій сепаратизм я, в першу чергу, хочу подякувати українське телебачення, інтернет-ЗМІ і, звичайно ж, доблесну українську армію у всіх її проявах. Це ви зробили з нас ворогів, ви стравили українців, ви змусили їх вбивати один одного, ви продовжуєте це робити. Ви вбили в мені українця, сволочі» [18].

Однак було б помилкою вважати тенденцію формування іншої неукраїнської ідентичності жителів Донбасу такою, що виходить виключно з військового розвитку подій. Адже не випадково вона проявляється в соціокультурному ареалі Донбасу, з великою кількістю, т.зв. біетнорів, людей, що мають змішані українсько-російське етнічне коріння, для якого характерною є не тільки ситуативна зміна етнічної ідентичності, а й також зовсім невелике значення етнічності в ієрархії ідентичностей.

Цей процес йде на основі вже сформованого до війни особливого територіального патріотизму або регіональної ідентичності. Вона ще більше окреслюється в процесі конфлікту, набуваючи антагоністичну Україні спрямованість. У сучасних дослідженнях все частіше поряд із етнічною та національною формами ідентичності йде мова про

«територіальний патріотизм». За думкою Шарля Ріка «фактор регіональної ідентичності є «націолітарним» (тобто подібним національному, таким, що імітує національний) утвердженням регіонального колективу, «голосом» регіональної групи [19].

Складовими регіональної ідентичності Донбасу є – українсько-російська біетнічність (подвійність ідентифікації, розмита і нечітка межа між українською і російською ідентичністю), домінування російської мови, індустріальний тип культури, щире шанування радянського минулого і її символів, компліментарність до російської держави. При цьому мовно-культурні та етнічні чинники в регіоні не мають прямого потужного зв'язку з політичною лояльністю населення до інших держав. Така лояльність не є стабільною, а швидше – вельми мінливою. Натомість більш дієвою рисою регіональної ідентичності в політичному плані є високий ступінь лояльності до місцевих еліт і свого краю.

Донбас протягом двох століть був «плавильним казаном», в якому змішалися мовні, релігійні та культурні явища. Регіон історично перебував під впливом різних культур, приймаючи поселенців з усією колишньої Російської імперії – людей, яких доля змушувала тікати зі своїх місць заради заробітку важкою фізичною працею. Нерідко тут оселялися люди з місць позбавлення волі – з кримінальною і напівкримінальною психологією. Російська мова та авторитарно кримінальний тип міської ментальності були чинниками адаптації в цьому регіоні. Масштабна індустріалізація, що відбувалася вже в радянський час в 30 ті роки ХХ століття, наклала відбиток на мешканців краю, зневілювала етнічну самоідентифікацію. Культ міцної промисловості затінював всі інші цінності. Мікросвіт шахти або заводу, які виробляли матеріальні цінності, «перемолов» релігійні міфи, народні легенди та ідеали [5, с. 42].

В умовах незалежної української державності підйом регіональної ідентичності в Донбасі відбувався поступово, у міру зміцнення олігархічної форми правління, посилення авторитарних і патрональних тенденцій у соціальному житті краю. Саме тут найбільшого поширення набули патрон-клієнтальні форми соціальної взаємодії, побудовані на нерівноправних відносинах і залежності більшої частини населення в умовах концентрації небачених ресурсів в руках вузького шару правлячої еліти.

На думку М. Панчука мобілізуюче-маніпулятивну роль відіграє саме ідентичність еліти – кон'юнктурна ідентичність, яку нерідко, як в минулому, так і в наш час, демонстрували і демонструють справжні чи позірні провідники тих чи тих спільнот з метою зайняти престижні для них ніші серед еліти України або й отримати симпатії чи якісь дивіденди в інших країнах [4, с. 14].

Під час перебігу всіх виборчих кампаній починаючи з 2004 року спостерігалася безпрецедентна політична мобілізація виборців цього краю на ґрунті актуалізації регіональної ідентичності. Визначальну роль у цьому процесі, зіграли не стільки інтереси, скільки символи та ідентичності. Місцеві еліти і підконтрольні їм медіа формували у свідомості мешканців регіону відчуття «донбаського патріотизму». М'який варіант його впровадження виявлявся в акцентуванні своєрідності регіону, його економічної потужності і спортивних досягнень, критиці спроб поширити тут україноцентричну культурну матрицю. Вульгаризація специфіки Донбасу призвела до закріплення в регіональній свідомості гіпертрофованого почуття регіонального патріотизму, віру в свою першість, незамінність, в те, що "Донбас годує всю Україну", і, особливо, відсталий "націоналістичний" захід країни.

«Совковий менталітет, міф про непокору Донбасу і відсутність загальних зв'язків з іншими жителями України зіграли злий жарт із цими людьми. Тепер слово Дебальцеве вимовляє Обама. У місті немає жодного цілого будинку. Вокзал і Палац (культури)

частково зруйновані. А жителі так і не зрозуміють, хто вони. Українці? Росіяни? Новороси? Тільки їх у цьому вина? І чи є щось спільне у решті частини жителів України з населенням Донбасу? Чи це гнійник, який потрібно видалити? »- пише у своєму блозі Філіпп Музика, підсумовуючи рік, що минув після початку війни і вказуючи на ідентичнісну невизначеність жителів регіону [20].

Таким чином, довгі роки місцеві регіональні еліти стимулювали регіональну ідентичність у своїх політичних інтересах, використовуючи її як аргумент в передвиборній боротьбі, але, не допускаючи відкритого сепаратизму. І тільки участь РФ в організації та координуванні масових сепаратистських протестів весни 2014, а потім російське військо втручання у протистояння забезпечили результативність сепаратистського руху і тривалість військового конфлікту. Скептично ставлячись до фактору «донецької ідентичності» у конфлікті, А. Портнов першочерговими його чинниками вважає саме протяжність кордону з РФ, нейтральність місцевих еліт по відношенню до дестабілізації регіону і неспроможність української влади швидко і адекватно протистояти ескалації конфлікту [2].

Отже, у конфлікті на Донбасі, ідентичність, що протистоїть українській державі можна позначити, насамперед, територіальним маркером до якого зусиллями пропаганди додаються світоглядні, цивілізаційні характеристики «русского мира». На цій основі за умови затягування, заморожування конфлікту та існування сепаратистських територій в іншій (неукраїнській) політичній, інформаційній, гуманітарній реальності, процес формування нової ідентичності може стати не таким вже й довгим.

Список використаної літератури

1. Форум новейшей восточноевропейской истории и культуры – 2014. - № 2. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www1.ku-eichstaett.de/ZIMOS/forum/inhaltruss22>.
2. Портнов А. Уроки Донбасса [Электронный ресурс] / А. Портнов. – Режим доступа : <http://urokiistorii.ru/node/52573>.
3. Нагорна Л. П. Регіональні ідентичності: український контекст / Л. П. Нагорна. – К. : ІНІЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. – 405 с.
4. Панчук М. До питання про ідентифікацію громадян України / М. Панчук // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2013. - № 5. – С. 13 - 32.
5. Коржов Г. Региональная идентичность Донбасса: генезис и тенденции развития в условиях общественной трансформации / Г. Коржов // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2006. - № 4. – С. 38 - 51.
6. Тишков В. Старые и новые идентичности [Электронный ресурс] / В. Тишков. – Режим доступа : http://valerytishkov.ru/cntnt/nauchnaya_/obrazy_rossii/starie-i-novie-i.html.
7. Лавров: на Украине вынашиваются сценарии этнической чистки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ria.ru/world/20140617/1012419004.html>.
8. Владимир Меньшов: Украине даже повода не даем, а нас шпыняют [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://tvrain.ru/teleshov/govorite_s_yuliey_taratutoy/vladimir_menshov_my_ukraine_dazhe_povoda_dlja_pret-385961.
9. Выступление Путина: Новороссия и другие яркие цитаты [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://news.bigmir.net/world/809994-Vystuplenie-Putina---Novorossija--i-drugie-jarkie-citaty>.
10. Соколова М. Эксперты: «Новороссия имеет право на самоопределение» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pnp.ru/news/detail/64849>.

11. Юрий Крупнов: Кремль должен защитить Устав ООН и дать народу Новороссии реализовать право на самоопределение [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://istina.com.ua/news/yuriy-krupnov-kreml-dolzhen-zashchitit-ustav-oon-i-dat-narodu-novorossii-vozmozhnost-realizovat-pravo-na-samoopredelenie>.

12. Михаил Леонтьев о Новороссии: Воссоединение исторической России неизбежно [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://expert.ru/2014/07/18/mihail-leontev-o-novorossii-vozsoedinenie-istoricheskoy-rossii-neizbezhno/>.

13. Наиболее актуальными для жителей Донбасса являются проблемы социально-экономического характера [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://press.unian.net/pressnews/976722-naibolee-aktualnyimi-dlya-jiteley-donbassa-yavlyayutsya-problemyi-sotsialno-ekonomicheskogo-haraktera-issledovanie.html>.

14. Особенности языковой ситуации в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://inlang.linguanet.ru/Cis/CisLanguageConditions/detail.php?ELEMENT_ID=2560&SHOW_WALL_1=1.

15. Руський блок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D1%83%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA.

16. Першотравнева районна рада на Донеччині визнала Росію країною - агресором [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.newsr.u.ua/ukraine/05apr2015/1tr.html>.

17. ПАРС знайде визначення конфлікту на Донбасі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fakty.ictv.ua/ua/index/read-news/id/1545550>.

18. Я теперь сепаратист. Утритесь (из почты. До дрожи!) // Живой журнал «Логово нетолерантного средневекового мракобеса» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://shrek1.livejournal.com/971999.html>.

19. Рик Ш. Феномен идентичности / Ш. Рик // Образование и социальное развитие региона. – 1996. – № 3–4. – С. 212.

20. Музыка Ф. Я родился в Дебальцево [Электронный ресурс] / Ф. Музыка. – Режим доступа : <http://petrimazepa.com/greenlight/born.html>.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2015 р.

S. Pakhomenko

IDENTITY FACTOR IN TERMS OF UKRAINIAN CRISIS (ON THE EXAMPLE OF DONBASS REGION)

The article proposes the thesis of propaganda technologies using to force amorphous term "Novorossia" as well as absence of ethnic background in the Donbas conflict. Russian propaganda machine is working towards promotion of the three major contents:

1) oppression of Russian and Russian-speaking people by new Kiev authorities; 2) the historical arguments to proof the Ukraine south-eastern regions belonging to Russia; 3) creation of new separatist formation united by a common name «Novorossia» as the realization of self-determination of people under new non-Ukrainian identity (meaning Russian identity).

Internal precondition providing success for propaganda message is strongly developed regional identity that does not coincide with Ukrainian national-state project and stimulated by local regional elites as an argument in the election campaigns for years. Its components are the following: Ukrainian-Russian dual ethnicity, dominance of Russian language, industrial culture type, sincere veneration of Soviet past, sympathy to Russian history and state.

Propaganda technologies and lack of separating ethnic identity of «Novorossia» is shown in the following: 1) no ethnic sides in the conflict; 2) in formal notation as well as in slang Donbas separatists are never called "Russian" or "Novorossia people" (novorosy). The names of self-proclaimed republics contain territorial content - Donetsk People's Republic, Lugansk People's Republic - derived from toponym, but not ethnonym. 3) «Novorossia» flag does not have any sort of roots in the history of the region.

Local separatism is based not on ethnic contradictions, but on specific regional identity of Donbass with cultural, ideological, and civilization characteristics of the "Russian world", forced by Russian propaganda efforts. At the same time, in case of prolongation of the conflict, its freezing and existence of separatist territories in a different (non-Ukrainian) political, informational, humanitarian reality, the process of constructing new Donbass identity (civil, political, and then, perhaps, ethnicity - "Russian", "Novorossian") could be not so long.

Key words: *identity, Ukrainian crisis, ethnicity, propaganda, conflict, separatism, regional identity, Donbass.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Зеленько Г.І., д.політ.н, проф.; Булик М.В., к.політ.н, доц.*

УДК 37. 072

В.О. Пашков

НЕОКОНСЕРВАТИВНА ПАРАДИГМА ПОЛІТИКИ ТА РЕФОРМУВАННЯ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовані теоретичні засади неконсервативної політики та реформування сектору вищої освіти в сучасних умовах. Автор розкриває сутність неконсервативного бачення ролі держави, її функцій та інструментів впливу на функціонування освітньої сфери. Обґрунтовується, що неоконсерватизм, на відміну від неолібералів, орієнтується на стратегію комерціалізації державних вузів, а не приватизації всієї системи вищої освіти. Комерціалізація державних вузів, наближуючи їх за економічною поведінкою та мисленням до приватних підприємств, водночас не змінює їх політичної природи державних організацій, що виконують широкий спектр державницьких завдань в культурному, соціальному та міжнародному вимірах.

Ключові слова: *вища школа, освітня політика, освітні реформи, неоконсерватизм, менеджеризм.*

Соціальні теорії та уявлення, що визначають параметри функціонування освіти в суспільстві, складають концептуальну основу будь-яких передбачуваних реформ у цій галузі, проведення освітньої політики. Соціально-філософські принципи та ідеали, що складають ідейний каркас певної політичної доктрини, будучи переведеними у програми дій та вимоги політичних сил, формують нормативну основу для прийняття політико-управлінських рішень в освіті та розробки стратегії освітніх реформ. Таким чином ідейні уявлення стосовно освітніх реформ виконують роль матриці для цілей, принципів, мотивів та інструментів реформування. У цьому зв'язку вивчення неоконсервативної парадигми політики та реформування в сфері вищої стає актуальним